

AKTUALNOST ISUSA KRISTA

Ante MATELJAN, Split

Sažetak

U središtu je pitanje Isusove aktualnosti na društvenom i teološkom planu. Očito je da se budi interes za religiozno, kako općenito u svijetu, tako posebice u našem društvu. Tome je potvrda prisutnost religiozne tematike u mass medijima, pa i na »Internetu«. Taj interes je dvostruk. S jedne strane nailazimo na interes za religioznu poruku, a s druge strane očituje se potraga za duhovnim iskustvom. Tako je interes za Isusa jedan je od oblika očitovanja potrage za smislom i spasenjem. Odgovor na taj interes, teološki gledano, dolazi od samoga Isusa, jer je obećao svoju trajnu prisutnost u riječi, u zajednici vjernika, u sakramentima i u siromasima. Poslanje Crkve nije samo navještaj Isusove poruke nego i »uprisutnjenje« Isusa u današnji svijet, a to će ostvariti aktualizirajući ljubav. Aktualnost Isusa Krista je aktualnost Božje prisutne i djelotvorne ljubavi.

Ključne riječi: Isus Krist, aktualnost, spasenje, prisutnost

1. Uvodna pojašnjenja

Dragi moj Isuse! Pišem ti, pripremajući tekst za svećenički tečaj u Zagrebu, krajem siječnja. Tema je »aktualnost Isusa Krista«. To jest tvoja aktualnost. Dakle, trebao bih progovoriti o tebi. Ali ja ne želim govoriti o tebi, nego želim govoriti tebi. Pred svima, uvažavajući sav rizik koji ovaj izbor sobom nosi. Potaknut sam na to jer osjećam neki zapreteni strah što čuči duboko ukorijenjen u nama, i često puta nam ne da otvorenije, iskrenije, usudio bih se reći, zaljubljeno govoriti o tebi, dapače, govoriti, i to na sav glas, upravo tebi! A potaknut sam na to, priznajem, i papinim apostolskim pismom »Nadolaskom trećeg tisućljeća«, u kojem je ova godina, u okviru pripreme na veliki jubilej, programatski posvećena Isusu Kristu, utjelovljenoj drugoj božanskoj Osobi, te krštenju i vjeri.¹

¹ »Ne može se nijekati kako duhovni život mnogih kršćana prolazi kroz nesigurnosti koje se tiču ne samo moralnog života, nego također i molitve, pa i same teološke ispravnosti vjere«, (GIOVANNI PAOLO II., *Tertio millennio adveniente*, LEV, Città del Vaticano 1994., br. 36. Usp. i br. 40–43).

(Možda neki koji me slušaju neće ovo baš najbolje razumjeti, jer će im zvučati kao razbijanje uobičajene akademske razine predavanja, ali kad se radi o tebi Isuse, ne znam kako bih drugačije nego da budem neposredan).

Zamisli samo ovaj naslov, »aktualnost Isusa Krista«. B. Klaić kaže da je aktualnost zapravo »zbiljskost«, odnosno suvremenost, sadašnjost, današnjost, stvarnost i važnost, potrebnost u ovome času.² Dakle, valjalo bi govoriti o tvojoj »zbiljskosti«, odnosno o »suvremenosti i potrebitosti«.

A tvoje »ime i prezime«, Isus Krist, odnosno Isus Mesija, kažu nam teolozi, nije drugo do li »ispovijest vjere Crkve«³ u tebe kao Spasitelja, Pomazanika, Gospodina (Kyrios). Izreći tvoje ime u biti je potvrditi ono što je Petar izrekao pred jeruzalemskim glavarima, starješinama i pismoznancima: »Nema uistinu pod nebom drugog imena dana ljudima po kojemu se možemo spasiti« (Dj 4,12); ili ono što je tvoj apostol Ivan zapisao u prologu svojeg evanđelja: »I Riječ tijelom postade i nastani se među nama ... Doista, od njegove punine svi mi primismo, i to milost na milost« (Iv 1,14.16). To je ono što je postapostolska Crkva definirala u nicejsko-carigradskoj vjeroispovijesti: »Vjerujemo ... i u jednoga Gospodina Isusa Krista, jedinorođenoga Sina Božjega. Rođenog od Oca prije svih vjekova. Boga od Boga, svjetlo od svjetla, pravoga Boga od pravoga Boga. Rođena ne stvorena, istobitna s Ocem, po kome je sve stvoreno. Koji je radi nas i radi našega spasenja sišao s nebesa. I utjelovio se po Duhu Svetom od Marije Djevice: i postao čovjekom. Raspjet također za nas: pod Poncijem Pilatom mučen i pokopan. I uskrsnuo treći dan, po Svetom pismu. I uzašao na nebo: sjedi s desne Ocu. I opet će doći u slavi suditi žive i mrtve, i njegovu kraljevstvu neće biti kraja.«⁴

Što bi dakle, prevedeno na hrvatski jezik, značila tema: »Aktualnost Isusa Krista«? Možda: »je li Isus Krist suvremen, stvaran, važan, potreban ...«, ili bi to pak moglo značiti: »je li Isus Krist prisutan«? Kako bilo, poznata nam je činjenica kako se prisutnost i važnost ne moraju uvijek poklapati. Nešto može biti »sada i ovdje«, a da bude posve nevažno. Ili može biti za nekoga, za nekolicinu važno, a za druge beznačajno. S druge strane, da bi nešto uopće za ikoga bilo od kakve važnosti potrebno je da barem na neki način bude prisutno.

Na početku još jedna važna napomena. Naučili smo strogo razlikovati između »poruke« i »osobe«. Trudimo se da naš pogled na stvarnost bude, kažemo, objektivniji. (Tako će se vjerojatno i sva rasprava o tebi, Isuse, na ovom pastoralnom tečaju, voditi na »objektivnoj razini«). Kršćanstvo se, međutim, poziva na bitnu povezanost osobe, poruke i događaja. Ne može se razlučiti, Isuse, tvoju po-

² Usp. B. KLAIĆ, *Rječnik stranih riječi*, Matica Hrvatska, Zagreb 1980., str. 39.

³ W. KASPER, *Isus Krist*, Crkva u svijetu, Split 1995., str. 45.

⁴ DS 150; usp. *Katekizam Katoličke crkve*, HBK, Zagreb 1994., iza br. 184.

ruku od navještaja, zahtjeva, osobe i svega što se s tobom zbilo, i to upravo iz teoloških, još preciznije iz kristoloških i soterioloških razloga! Ti si, Isuse Kriste, ne samo nositelj poruke, nego uosobljena poruka i zbiljski događaj. Ti si utjelovljena, učovječena i osobna objava Očeva. U tom smislu tvoja je prisutnost po utjelovljenju ujedno i »locus theologicus« sve objave i konačni objektivni događaj spasenja. Najjednostavnije rečeno: »Ti si naše spasenje«. Stoga, ako želimo kršćanski progovoriti o tvojoj aktualnosti, valja nam poći od specifičnosti tvoje osobe, tvog života i djela.⁵

A koja je tvoja specifičnost? Ti si Bog i čovjek, kako je definirao kalcedonski sabor, »jedan te isti, savršen u božanstvu i isti savršen u čovještvu ... Istobitan s Ocem po božanstvu i istobitan s nama po čovještvu, s nama u svemu jednak osim u grijehu ... Njega, jednog te istog, priznajemo u dvije naravi – nepomiješane, nepromijenjene, nerazdijeljene, nerastavljene – tako da se nikad zbog jedinstva ne dokida razlika naravi, nego naprotiv, ostaje vlastitost jedne i druge naravi, koje se sastaju u jednu osobu i jednu hipostazu«. ⁶ Dakle, pravi Bog i pravi čovjek u osobi Sina Božjega. Koji nas je spasio, to jest uveo u zajedništvo s Bogom svojim pashalnim otajstvom muke, smrti i uskrsnuća! Ovo je moguće prihvatiti samo vjerom. Stoga, u konačnici, Isuse, ključ za razumijevanje tvoje prave aktualnosti nalazi se u vjeri u tebe kao Sina Božjega i Spasitelja. Drugog ključa i drugog puta nema.

Dosljedno tome, govoriti o tvojoj aktualnosti može se barem pod dva vida. Prvi vid možemo (uvjetno) nazvati »ne-teološkim«, a drugi »teološkim«. Prvi je promatranje tvoje aktualnosti pod vidom zanimanja, interesa za tebe i svega što je u svezi s tobom. Drugi je pak vid tvoje aktualnosti u obličju tvoje osobne prisutnosti, sada i ovdje. Pa, pođimo redom!

2. Jesi li ti, Isuse, interesantan?

Danas je, neosporno, jedna od najčešćih riječi »interes«. Interes je pak »zanimanje za nekoga ili nešto«, s naglaskom na moguću korist, probitak.⁷ Izvedenica interesantan, odnosno interesantno, može se prevesti kao »zanimljivo«! Naše je pitanje koliki je, danas i ovdje, među nama, u našem svijetu, u našoj kulturi, u našem društvu, a usudio bih se reći i u našoj Crkvi, interes za tebe, Isuse? Jesi li ti

⁵ Papa naglašava kako prva godina pripreve na jubilej treba biti usmjerena ponovnom otkriću Krista Spasitelja i navjesticitelja, produbljenju otajstva utjelovljenja i djevičanskog rođenja od Marije, nužnosti vjere za spasenje te ponovnom otkriću krštenja kao temelja kršćanske egzistencije. Usp. *Tertio millennio adveniente*, br. 40–41.

⁶ Usp. DS 310–302.

⁷ B. KLAIĆ, *Nav. dj.*, str. 600.

danas interesantan, zanimljiv? I kakva je možebitna veza tog zanimanja i probitka, koristi?

Ali, što je danas uopće zanimljivo? Za većinu redovito postaje zanimljivo ono što se predstavlja suvremenim, što se predstavlja kao odgovor na težnje i potrebe modernog čovjeka. A što je to potrebno današnjem čovjeku? Promidžbene poruke, bile na kulturnom, ekonomskom, religioznom, sportskom, medicinskom, ili kojem drugom području uglavnom drugo i ne čine nego dokazuju da nam je nešto nužno, te nam nude najprikladnija sredstva za ispunjenje naših potreba! Tako zanimljivo i potrebno postaje ono što nam »mass media« nameću i čine modernim i popularnim, ono što je »u trendu« i to se s vremenom mijenja. Koliko to pak dotiče ključna životna pitanja o smislu, istini, pravednosti, dobroti, Bogu, spasenju, ljubavi ... to je drugi par opanaka (a za nas kršćane ovo nisu nikako bezazlena pitanja).

Različite društvene znanosti utvrđuju stanje stvari i po svojim kriterijima tu maće što je to suvremeno, aktualno i zanimljivo. I onda to, među ostalim, Isuse, primjenjuju, dakako, i na tvoj slučaj! Tako dolaze do rezultata koji nas možda više i ne iznenađuju, ali bi nas, kao kršćane, a da ne kažem kao navjestitelje vjere i te kako trebali zabrinuti. Pogledajmo, dakle, malo oko sebe, i promotrimo, Isuse, tvoju aktualnost pod vidom »interesa«, to jest zanimanja za tebe i koristi koja se od tebe očekuje.⁸ Možda bi to trebali posebno načiniti gledom na mlade.⁹

Koji segment, koje područje tvojega djelovanja, Isuse, ili što od onoga što se tebe tiče i što se s tobom zbivalo i zbiva, pobuđuje i danas pažnju? Jesi li ti danas zanimljiv kao povijesna osoba koja je živjela u prošlom svršenom vremenu, i koja je eventualno iza sebe ostavila neku baštinu: povijesnu, religioznu, humanističku, filozofsku, etičku itd. ili si možda zanimljiv tek kao »kuriozitet«. Možda si primijetio na HTV-u onu BBC-jevu seriju o prvim kršćanima, baš nekako prije božićnih blagdana, koja se potrudila »znanstvenom metodom« razbiti »mit o Isu-

⁸ Pokušajte stvoriti listu od 15–20 povijesnih i suvremenih poznatih osoba i upitati grupu srednjoškolaca ili studenata da načine svoju »top listu«. Tko bi sve došao na listu ispred Isusa, a tko poslije njega? Možda bi zgodno bilo u ovoj godini napraviti ozbiljnu analizu naše vjerske situacije, iako nijedna sociološka analiza u biti ne može do kraja autentično prezentirati »stanje duše«. Ipak, neke načinjene analize su vrlo znakovite. Usp. I. GRUBIŠIĆ, *Katolici u Dalmaciji. Religiozno ponašanje katolika u splitsko-makarskoj nadbiskupiji*, IPDI, Split 1996. U ovom razmišljanju ostavljamo ipak po strani »čisto tradicionalno kršćanstvo«. Koliko li je pak manipulacije na religioznom području? Usp. Đ. ŠUŠNJIĆ, *Ribari ljudskih duša. Ideja manipulacije i manipulacija idejama*, Mladost, Beograd 1976., str. 171–177.

⁹ IVAN PAVAO II. o tome govori u *Pismu mladima svijeta* iz 1985., što spominje i u *Tertio millennio adveniente*, br. 58. Usp. i D. LABAŠ jr., »Mladi i masovni mediji: Crkva pred novim pitanjima naviještanja Isusa Krista«, *Kateheza* 17 (1995), 4, str. 294–305.

su« i svesti te – zanimljivo, baš na početku ove godine pripreve na jubilej tebi posvećen – na jedan kuriozitet iz povijesti, poput tolikih drugih.

Ako je vjerovati analizi koju daje papa Ivan Pavao II. u svojoj prvoj enciklici *Redemptor hominis* i nastavlja na primjer u knjizi *Prijeći prag nade*, na koncu ovog tisućljeća još si, Isuse, zanimljiv kao čudotvorac, kao navjestitelj konačnog, apokaliptičkog Božjeg obračuna između dobra i zla; kao društveni reformator i politički oporbenjak, kao etički uzor i kao revolucionar, ali za nas kršćane morao bi biti zanimljiv kao apsolutno utjelovljenje Božje spasenjske ljubavi.¹⁰

Valja priznati, Isuse, da danas u našem narodu i u našoj Crkvi, ima nastojanja da te učine zanimljivim. Možda se, k tome, mi katolici premalo osvrćemo i na sav onaj trud što ga ulažu različite kršćanske vjerske zajednice i sljedbe. Istina, neke te, Isuse, nažalost preprodaju po niskoj cijeni, obećavajući »raj na zemlji« za koji dan, ali ima i onih koji i te kako ozbiljno shvaćaju tvoju poruku i spasenjsko djelo, i trude se ljudima pokazati put prema duhovnom iskustvu u malim zajednicama, kroz molitvu, svjedočenje i kršćansku ljubav.¹¹

Religiozno područje, a to je Isuse tvoje područje, nedvojbeno je i danas vrlo zanimljivo. Split, u kojem živim, svakodnevno je izlijepljen plakatima koji pozivaju na tečajeve Yoge, na transcendentalnu meditaciju, a s TV Marjan nam svaki dan astrolozi i vračare proriču budućnost. Imamo čast biti i prvi grad sa službenim udruženjem vještica.

U gradu malih i velikih Hrvata katolika, onih desetak posto koji dolaze na nedjeljnu misu i trećina pučanstva koja ima veze s Crkvom još se Isuse, barem kad im je teško, zanimaju za tebe, uglavnom tražeći pomoć i paleći svijeće pred svetim Antom i Gospom od zdravlja. Naš gradonačelnik i župan će se odazvati svakom pozivu na vjerske svečanosti, od procesije za svetoga Duju do mise zazi-va Duha svetoga za studente ili predstavljanja koje vjerske knjige. Naš teatar će osnovati i jednu malu podružnicu nazvanu »Pasijski teatar« da svijetu prikaže starinska dramska skazanja koja se tiču tvoje muke. Dakle, moglo bi se reći da ipak nisi, Isuse, zaboravljen, dapače nastoje ti malo vratiti od onoga što ti je bilo uskraćeno u bivšim vremenima.

¹⁰ Usp. IVAN PAVAO II., *Redemptor hominis – Otkupitelj čovjeka*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1985., br. 11–12. Papa još piše: »Kršćanska soteriologija je soteriologija punine života. Nije samo soteriologija istine otkrivene u Objavi, nego je, istodobno, i soteriologija ljubavi. U određenom smislu, ona je prije svega soteriologija Božanske Ljubavi. Ljubav nadasve posjeduje spasenjsku moć. Spasenjska moć ljubavi, prema riječima svetoga Pavla u Prvoj poslanici Korinćanima, veća je od puke spoznaje istine: »Sada ostaju vjera, ufanje i ljubav – to troje – ali najveća je među njima ljubav!« (1 Kor 13,13). Spasenje po ljubavi je, istodobno, sudjelovanje u punini istine i u punini ljepote.« (IVAN PAVAO II., *Prijeći prag nade*, Mozaik knjiga, Zagreb 1994., str. 95).

¹¹ Usp. T. IVANČIĆ, »Novije djelovanje sljedbi kod nas«, *Svesci* 78–81, str. 260–269.

Mnogi, Isuse, pokušavaju doći do tebe. Neki ostaju vezani uz put koji pokazuje Crkva, neki se okupljaju u male molitvene zajednice i trude se koliko-toliko u zajedništvu zaživjeti vjeru, ali mnogi kreću »svojim putovima«. Možda si vidio onu Mršičevu knjigu »Isus«. ¹² Dao čovjek sebi i te kako truda da porazmisli o vjeri i o tebi. Samo, bez »sensusa fidei« otišlo razmišljanje niza stranu, u novovjeki gnosticizam jasno relativizirajući polog vjere. Ili, samo malo poslušaj sve one koji se danas trude da nam na radiju, TV ili u novinama podnesu izvještaje o vjerskim događanjima. ¹³ Ne ulazeći u njihovu profesionalnost imam dojam kako ih većina zapravo nije shvatila kako bit bogoštovlja nije u pukoj pojavnosti, nego u otajstvu susreta s tobom. ¹⁴

Sad mi pada na pamet nešto što vidjeh u Rimu ali se ponavlja i ovdje. Prošlog Božića u Rimu, u bazilici sv. Petra, gledam masu turista. Dive se zdanju, slikama, kipovima, kupoli ... a pred tom masom tebe, Isuse, gurnuli u kut, pa ako će ti neko malo poviriti, eto, neka mu bude. Skinuli te s glavnog oltara da ne smetaš turistima ... malo karikiram, istina je – ali toga mi je časa postalo jasno tvoje pitanje: »Kad Sin čovječji dođe, hoće li naći vjere na zemlji?« Crkve će biti, dakako, i građevina i ljudi koji žive od vjerskih obreda ... ali vjere ... e to su već druge stvari. U biti, »nadolaskom trećeg tisućljeća« opet smo na razmeđu, na istinskom razmeđu i pred izborom.

Papa piše: »Raspadom velikih protukršćanskih sustava na europskom kontinentu, prvo nacizma a potom komunizma, postavlja se pred nas hitna zadaća da Europljanima ponovno ponudimo oslobađajuću poruku evanđelja. Uostalom, kako tvrdi enciklika 'Redemptoris missio', u svijetu se ponavlja situacija atenskog areopaga, na kojem je govorio sv. Pavao. Danas su mnogi i različiti 'areopazi': u širokom polju suvremene civilizacije i kulture, politike i ekonomije. Što se više zapad odalečuje od kršćanskih korijena tim više postaje polje misijskog djelovanja, u formi najrazličitijih 'areopaga'«. ¹⁵

Uza sve to, Isuse, ti si i neiscrpivi objekt proučavanja. Duskora bi se, kažu, kod nas trebao pojaviti i naš domaći »Religijski leksikon«, što nas raduje, jer se s obiljem prave teološke literature, ploda truda domaćih auktora, ne možemo baš pohvaliti. Ušao si u naše udžbenike, Isuse, kao povijesna osoba, a kršćanstvo,

¹² I. MRŠIĆ, *Isus*, Zagreb 1994.

¹³ Na Bogoavljenje 1997., na HTV-u, u vijestima reporter reče: »Blagdan Sveta tri kralja najprije se slavio u istočnim religijama, a tek poslije u zapadnim religijama«! (Citirano po sjećanju).

¹⁴ U izvještajima o »Susretu hrvatske katoličke mladeži, 8.–9. lipnja 1996.« govorilo se o upoznavanju domovine, o natjecanjima, o prepoznavanju nacionalnog identiteta nad grobovima predaka, ali se jedva spominjao susret s Kristom, iako je moto susreta bio »S Kristom u treće tisućljeće«.

¹⁵ GIOVANNI PAOLO II., *Tertio millennio ...*, br. 57.

uglavnom pod vidom društvenog i političkog djelovanja Crkve, tretirano kao svojevrsni religiozni pravac, filozofija ili društvena struktura. A da ne spominjemo vjeronauk koji je ušao u školu, te njegov pandan nazvan »religijska kultura«.¹⁶

Potreba kršćanskog promišljanja bitnih segmenata ljudskog osobnog i društvenog života možda nikad nije bila veća. Svjedoče to brojni skupovi, simpoziji, knjige o etici i moralu, o društvenim odnosima, o pitanjima mira i ekologije. Ako si ti nekad navijestao kraljevstvo Božje kao odgovor na pitanja čovjekove egzistencije, danas se trudimo aktualizirati tvoju poruku, pokušavajući kršćanski odgovoriti na konkretna pitanja suvremenog svijeta.¹⁷

Možda se nikad nije više o tebi pisalo nego danas. I filmove snimalo. Dospio si u multimedijско okružje. Na svakom koraku možemo pronaći literaturu iz koje se može ponešto doznati o tebi, Isuse! Dovoljno je imati PC i modem za »Internet«. U »mrežu svjetske paučine« (world wide web) upleten si i ti! Dovoljno je preko netscapea utipkati adresu <http://www.vatican.va> da dobijemo najnovije dokumente Katoličke crkve. Isto tako možemo doći do nevjerojatne količine informacija o Bogu, Crkvi, vjeri i mnogočemu što je s tim u vezi, a netko je smislio, preko e-maila, elektronske pošte, stvoriti i obrazac »para-ispovijedi«.¹⁸

Pa ipak, nije li Isuse interes za tebe ipak tek sporedni, rubni interes. Zanimljivo je kako si ti u stvari i živio kao osoba »na rubu«. S rubnima si se družio, rubne izabrao i na njih se oslanjao. A ti rubni, to su izabrani »anawim«, siromasi Jahvini. Oni koji su izvan kruga moći, vlasti i posjedovanja.

Koliko god nam bilo ugodno opažati zanimanje za tebe, Isuse, dovoljno je samo malo bolje pogledati oko sebe pa da se vidi kako nije baš sve ružičasto. Zar stvarno nije zastrašujuće da na hrvatskom tržištu ima više pornografske nego vjerske literature. A nekome je očito stalo da tako bude. U mnogima od splitskih kafića lako se nađe ne samo »trava«, a na ulazu svih disko klubova skoro slobodno prodaje se »extacy«. Valjda jer smo postali, ili postajemo takozvano »otvoreno društvo«! Društvo koje se brine za »dostojanstvo čovjeka i ljudska prava«, za ekologiju i dostojanstvo stvorenoga, ali mimo Boga. Ne mareći za protuvjerske

¹⁶ Usp. M. PRANJIĆ, »Stanje i perspektive srednjoškolskog vjeronauka u Republici Hrvatskoj«, *Kateheza* 15 (1993) 3, str. 169–221.

¹⁷ Usp. D. ŠIMUNDŽA, *Ljudske vrijednosti i kršćansko poslanje*, Crkva u svijetu, Split 1996.; J. BALOBAN, *Aktualnost Isusove životne opcije*, Tevizija, Zagreb 1996. Možemo pridodati i brojne znanstvene skupove o etici, ekologiji, miru i dr. Usp. radove sa teološkog simpozija »Crkva u uvjetima modernoga pluralizma« u *Crkva u svijetu* br. 1/1997.

¹⁸ Usp. »Bog stanuje i na Internetu«, *Slobodna Dalmacija*, 21. XII. 1996., str. 44–45. Možemo spomenuti i korištenje novih oblika komuniciranja, počevši od raznih »mreža« do vjerskih radio i TV programa emitiranih preko satelita (u čemu su dosad najviše učinili adventisti). Ipak, niti na religioznim stranicama »Interneta« Isus nije na vrhu »top liste«. Bog se još nekako drži, ali Isus, valjda poradi »kenoze«, (poniženja) teško može u prvi plan.

zasade i način djelovanja takvih udruga, mnogi katolici, možda nesvjesno, padaju u zamke koje im takva udruženja podastiru.

Kad se sve zbroji i oduzme, Isuse moj, i ti si, takav je moj dojam, po svojoj prilici i našim doprinosom ubačen u mrežu sveopćeg relativizma: ideja, stavova i odnosa. A u mijenama našeg postmodernog, komunikacijskog doba, umjesto pjesnika praktičan bi čovjek zaključio kako je stalan samo probitak. U tome okružju ti si, Isuse, mnogima zanimljiv kao »sredstvo« među tolikim iskoristivim objektima. A i mi smo tome dali svoj obol, tako da (neupućeni?) prosuđuju kako je tvoja aktualnost (za nas) onolika koliko se da iskoristiti.¹⁹

Vjera, pak, naviješta da si ti, Isuse, ne samo donositelj određene poruke o čovjeku, nego da si ti sam Spasitelj, onaj koji izbavlja od zla, grijeha, nesreće, odijeljenosti od Boga ...

3. U potrazi za spasenjem

Sve što je kršćansko stoji i pada s ispoviješću vjere u Boga Trojedinoga i Boga utjelovljenoga, »koji je radi nas i radi našega spasenja postao čovjekom«, sa svim posljedicama koje iz toga proizlaze (usp. 1 Iv 1,1–4).²⁰

Mi kršćani bismo željeli ne samo razmišljati o tebi, Isuse, nego, ako je moguće, željeli bismo te, kako se to lijepo kaže, »aktualizirati«. Na to nas potiče, među ostalim, i ovaj jubilej. Sva ova predavanja i rasprave, sav naš trud oko evangelizacije, vjeronauka, sakramentalizacije i bogoštovlja idu k tom cilju. Želimo podastrijeti svijetu tvoj nauk o ljubavi, pomoći da se izgradi pravedno društvo na etičkim principima koje si ti postavio kao temelj međuljudskih odnosa. Želimo da ljudi upoznaju evanđelje, da postanu i da se trajno prepoznaju članovima Crkve, zajednice vjernika okupljenih u tvoje ime. Želimo da se ime tvoje spomigne s poštovanjem, da budeš u središtu ne samo našega osobnog, nego i zajedničkog života. Katekizam Katoličke crkve ističe: »Iz te po ljubavi stečene spoznaje Krista rađa se neodoljiva želja naviještati, 'evangelizirati', druge privoditi vjeri u Isusa Krista«.²¹

Nije, međutim, lako tu želju provesti u djelo. Velika je snaga i silna zauzetost onih koji tebe, Isuse, i tvoj nauk osporavaju. I moćnim se smatraju jer raspolazu golemim materijalnim sredstvima. Žele te ukloniti iz »interesne sfere«, kako

¹⁹ Ovo nas, u ove post-božićne dane, neodoljivo podsjeća na naš »blagoslov obitelji« u formi »skupljanja redovine«. Usp. komentar pastoralne prakse »blagoslova kuća« u: Ž. BEZIĆ, »Na tri kralja ili kako vam nije drago«, *Služba Božja* 36 (1996) 4, str. 352–372.

²⁰ Usp. KKC 234ss; 422ss.

²¹ KKC, br. 429. Vidi i H. MÜHLEN, *Obnova kršćanske vjere*, Duh i voda, Jelsa 1984., str. 17–18.

unutar kulturnih zbivanja, tako i na religioznoj, etičkoj, socijalnoj, ekonomskoj i političkoj razini. Zašto? Kome smetaš? (Valjda istima kojima si i nekoć smetao).²² Ivan Pavao II. tvrdi: »Crkva svakoga dana obnavlja borbu s duhom ovoga svijeta, borbu koja nije ništa drugo doli borba za njegovu dušu. Ako su u njemu s jedne strane nazočni Evanđelje i evangelizacija, s druge strane postoji snažna *antievangelizacija* koja raspoložbe sredstvima i programima i žestoko se opire Evanđelju i evangelizaciji. Borba za dušu suvremenoga svijeta najžešća je tamo gdje se čini da je duh ovoga svijeta najjači«.²³

Ako se, nastojeći odgovoriti toj neodoljivoj želji i potrebi evangelizacije, nastojimo samo prilagoditi zanimanju (interesu) za tebe, Isuse, čini mi se, nećemo daleko stići. Jer valja pogledati u dubinu. Ono što se, u biti, traži nije tek određena količina informacija o tebi, Isuse, nego nešto puno životnije – spasenje! Zanimljiv je način evangelizacije kojega predlaže i osobno provodi Ivan Pavao II. S jedne strane neprestani »govor o tebi, Isusu«, ali dopunjen posredovanjem duhovnog iskustva – života s tobom i za tebe, i pozivom na udioništvo u toj avanturi!

Imajući pred očima našu domovinsku situaciju, u okviru priprave na veliki jubilej dvijetisućite godine, moramo postaviti pitanje što, Isuse, tvoja aktualnost sa svim svojim posljedicama konkretno znači danas, u Hrvatskoj, ovdje u Zagrebu, gdje smo sada, u mojem Splitu, u Bogoslovnom sjemeništu i na teologiji na kojoj predajem, te u mojoj »kapelaniji« među vukovarskim izbjeglicama u hotelu Ruskamen kod Omiša kod kojih idućih nedjelja idem služiti svetu misu?

Što tvoja aktualnost znači mojoj tridesetčetverogodišnjoj sestri koja teško bolesna leži u splitskoj bolnici na odjelu hematologije, što znači za one petnaestogodišnjake koji se u parku ispred splitskog sjemeništa svednevice drogiraju i za one koji vazdan sjede po splitskim kafićima. Što tvoja aktualnost, Isuse, znači u raspadnutom poduzeću mogega zeta, u policijskoj postaji gdje mi je brat do nekidan službovao, među učenicima koje svako jutro gledam s prozora i susrećem na ulici dok idu u školu? Nalazimo li se doista, kako današnji papa zna reći, u kulturi smrti²⁴ i pokazuješ li nam baš ti izlaz, i u konačnici spasenje? Zanimanje za tebe, Isuse, s naše je strane zapravo manje ili više svjesna i intenzivna »potraga za spasenjem«.

²² Usp. I. MUŽIĆ, *Masonstvo u Hrvata*, Crkva u svijetu, Split 1984.

²³ IVAN PAVAO II., *Prijeći prag ...*, str. 131.

²⁴ Zar nije stravično da »Europska zajednica« 19. I. 1997. kažnjava talijanske seljake jer su proizveli previše mlijeka, te plaća uništavanje zaliha žitarica da im ne bi pala cijena, dok milijuni ljudi umiru od gladi? A s istim novcem bi se te namirnice mogle dopremiti i podijeliti siromasi! Usp., *Slobodna Dalmacija*, 20. I. 1997. str. 3.

4. Jesi li ti, Isuse, prisutan?

Koliko sam razabrao temeljnu teološku činjenicu utjelovljenja, tvoja je, Isuse, aktualnost zapravo temeljni izbor, ono što bi danas nazvali »fundamentalna opcija«, zapravo biti stalno aktualan. To jest, biti stalno tu, (»ja sam koji jesam, za vas, ovdje prisutan« = Jahve; »Bog s nama« = Emanuel), biti »ponuđen na dar«, biti trajni suputnik i supatnik (simpatični Bog) svakomu koji s čovjekom želi podijeliti svoje brige i teret vlastitoga križa.

Pitamo se, Isuse, tko te od nas može, i na koji način danas učiniti zanimljivim, interesantnim konzumističkom društvu tzv. prvog svijeta, ili tvoj nauk o ljubavi siromasima »trećeg svijeta«, koji trpe svaku vrstu poniženja? Usudio bih se reći, Isuse, poučen novozavjetnim svjedočanstvima, da je to područje na kojem želiš ponajprije zapeti ti sam, a na nama je da ti mi budemo »pri ruci«. Tada će sav tvoj i naš trud obilnim plodom uroditi.

Isuse, koliko sam razabrao tvoj navještaj i djelo, koliko mogu u vjeri dokučiti tvoje otajstvo, uvjeren sam da govoreći o tvojoj aktualnosti moramo poći od same tvoje izjave u Mt 28,20: »Evo, ja sam s vama u sve dane do svršetka svijeta«. Držim da ono »ja sam s vama« označava tvoju osobno-realnu a ne tek simboličku prisutnost, dakle osobnu »aktualnost« (na koncu konca zato ti i mogu danas i ovdje govoriti »ti«). Ali, ako je to tako, koji bi bili konkretni načini te tvoje osobne prisutnosti?

Ponajprije si prisutan u riječi. Kad u crkvi pročitamo odlomak iz Svetoga pisma, obično završimo usklikom »riječ je Gospodnja«! Nijemci iza čitanja odlomka iz evanđelja još ljepše kažu »Radosna vijest Gospodina našega Isusa Krista!« Je li to samo »prepričana riječ«, ili si to ti sam, ti koji si Riječ Očeva? Zašto je sveti Ivan toliko inzistirao na kristološkom izričaju »Logos – Riječ«? Riječ koja se »utjelovila«, ali i »upisala«, riječ koja se izgovara, očituje, sada i ovdje! Riječ po kojoj je sve stvoreno i u kojoj sve jest, riječ neprolazna i nepotrošiva. Ta ti sam reče: »Nebo će i zemlja uminuti ali moje riječi ne, neće uminuti« (Mk 13, 31).

Riječ se izgovara drugome, osobno i u zajednici. Kad si ti, Isuse, rekao svojim učenicima »gdje su dvojica ili trojica sabrana u moje ime, ja sam među njima« (Mt 18,20) valda si želio reći kako si aktualan u zajednici da bi progovorio ljudima, još više, da bi ih susreo, i to ne samo riječju. Zajednica Crkve živi od tvoje prisutnosti. Ona je zajednica onih koji u tebe vjeruju, malo manje ili više, ali ipak vjeruju, ona je tvoj novi narod, koji je na otajstven način s tobom tako tijesno sjedinjen da je postao organizam, kojemu si ti Glava a svi vjernici koji su u tebe ucijepljeni živi udovi, koji žive snagom Duha Svetoga, te je vez zajedništva s tobom i međusobno (usp. 1 Kor 12,12–27).

Na još osobitiji način odlučio si, moglo bi se reći, produbiti i odjelotvoriti svoju prisutnost među učenicima. Mi tu prisutnost nazivamo »sakramentalnom« iako ti tu kompliciranu riječ nikad nisi izgovorio. Kako bilo, zapovjedio si učenicima: »Idite po svem svijetu i učinite sve narode mojim učenicima krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga i učeci ih čuvati sve što sam vam zapovjedio« (Mt 28,19?). A srž tog nauka i srž »učeništva«, slijedenja, definitivno je ukorijenjena u otajstvu Euharistije. Naime, na posljednjoj si večeri uzeo kruh i dao ga svojim učenicima, koje si malo prije nazvao prijateljima i do kraja im očitovao svoju ljubav, govoreći: »Ovo je moje tijelo, koje se za vas predaje. Ovo činite meni na spomen. Tako i čašu, pošto večeraše, govoreći: Ova je čaša novi savez u mojoj krvi koja se za vas prolijeva. Ovo činite meni na spomen« (Lk 22,19–20; usp. 1 Kor 11,24–25 par.). I Crkva nastavlja slaviti sve sakramente, a poglavito euharistiju, kao događaje susreta sa Spasiteljem, sve – Isuse – »dok ti ne dođeš«.

Pa ipak, Isuse, danas mi se čini najpotrebnijim na poseban način naglasiti četvrti vid tvoje prisutnosti, odnosno tvoje aktualnosti! Ti si, naime, svojim učenicima i svim ljudima, na upit: »Gospodine, kada te vidjesmo gladna i nahranismo te; ili žedna i napojismo te? Kada te vidjesmo kao stranca i primismo, ili gola i zagrnusmo te? Kada te vidjesmo bolesna ili u tamnici i dođosmo k tebi?« – jasno poručio: »Zaista kažem vam, što god učiniste jednomu od ove moje najmanje braće, meni učiniste« (Mt 25,37–40). Oprosti, ali mi se ovog trenutka nameće jedna misao. Dok je trajao domovinski rat, u prognanima i izbjeglima, u ranjenima i stradalima, u gladi i bijedi, kako li si Isuse osjetljivo bio prisutan među nama! I koliko li smo te lakše prepoznavali, i čini mi se, srčanije ti očitovali svoju ljubav! A danas, pitam se, kao da »nisi više aktualan« ili smo te gurnuli u kut dok nam ponovno ne »zatrebaš«?

Način tvoje prisutnosti u siromasima je, usudio bih se ustvrditi, »najposebniji« jer je (neka mi oproste teolozi) »najosobniji«, pa mi se stoga čini da je i »najaktualniji«. Da ti pravo priznam, kad sam u teologiji učio kako se Bog utjelovljenjem »na neki način sjedinio sa čitavim ljudskim rodom«, ²⁵ nije mi sve to baš išlo u glavu. Oči mi je otvorio upravo ovaj eshatološki govor: »bio sam gladan i dali ste mi jesti ...«. Očito, osim one istobitnosti s nama po čovječstvu, ljudskoj naravi), ovdje se radi o takvom zajedništvu Boga i ljudi, da dok je god siromaha, bolesnika, patnika, umirućih, dotle ćeš i ti, Isuse, (akutno) biti aktualan!

²⁵ IVAN PAVAO II., *Redemptor hominis ...*, br. 13. Za soteriološko značenje usp. G. GRESHAKKE, »La trasformazione delle concezioni soteriologiche nella storia della teologia« u *Redenzione e emancipazione*, Queriniana, Brescia 1975., str. 89–130. Na ovoj postavci svoju soteriologiju grade mnogi istočni Oci (tzv. »paideia«), a ponovno je valorizira COMMISSIONE TEOLOGICA INTERNAZIONALE, »Teologia della redenzione«, *Il Regno/Documenti* 3/1996., str. 101–107.

Jer, ti se, Isuse, poistovjećuješ, ulaziš u takvo zajedništvo sa svakim čovjekom, posebice s malenim, siromašnim, potrebnim, nezaštićenim, odbačenim, nemoćnim, umirućim, da sve ono što njima učinimo tebi samome činimo. Nisi naime rekao: »Ovo KAO da je moja riječ ...«; »gdje su dvojica ili trojica u moje ime, ja KAO da sam među njima«; »ovo KAO da je moje tijelo ...«; »što god učinite jednom od ove moje najmanje braće, KAO da ste meni učinili«, nego si se s njima poistovjetio. Rekao si, posve jasno: »moje riječi neće proći«, »ja sam među njima«, »ovo je moje tijelo« i »meni ste učinili«.

Valjalo bi ponovno naglasiti kako kršćanska vjera drži da se ovdje doista radi, Isuse, o tvojoj »osobnoj prisutnosti«, pa prema tome tu treba tražiti i tvoju aktualnost. Ako te se osobno može susresti u riječi, u zajednici sabranoj u tvoje ime i u sakramentima Crkve, a sva se ova tri vida međusobno isprepliću i tvoje jedno bogato tkanje života, koje se konkretno izražava u ljubavi prema potrebnima, siromasima, malenima, ne upućujemo li se onda u krivom smjeru tražeći te na drugim i drugačijim putovima?

5. Put ususret

Ako je, Isuse, ovakav teološki govor o tvojoj aktualnosti doista ispravan, koje bi bile njegove posljedice za nas, kršćane i navjestitelje tvoje »radosne vijesti«. Očito, tvoja aktualnost je za nas, i kao pojedince i kao Crkvu, vrlo zahtjevnja. Priprava za treće tisućljeće pruža nam izuzetnu prigodu da na tu zahtjevnost odgovorimo. A kako? Jedno je, Isuse, sasvim sigurno. Nikad se ti nećeš nastaniti ni u Herodovoj palači niti na dvoru velikog svećenika ... nego odlaziš u Betaniju kod prijatelja Lazara, i Marte i Marije ... a mi se često volimo zavaravati.

Ovih božićnih dana – tvoj smo kipić stavili ispod bora, prošetali smo po »božićnom sajmu«, na kojem smo mogli pronaći toliko religiozne literature i rekvizita svake vrste, koji »govore o tebi«. Možemo nabaviti čak i pozlaćeni križ (kakav paradoks) i, uz ostalo, služeći se njim obavljati »religiozni servis«.²⁶

Ako je tvoja aktualnost, Isuse, zapravo ljubav, onda nam ova godina priprave na tvoj jubilej treba postati priprava na susret s onim kojemu vjerujemo, kojega tražimo, kojemu se nadamo, i iznad svega kojega volimo. Ako te ne volimo, kakva korist od akademske rasprave? Ako je tvoja prisutnost ljubav, ako se upriputnjuješ u ljubavi i po ljubavi, onda te prepoznaju i susreću oni koji te vole. Poput Marije iz Nazareta i Marije iz Magdale, poput Petra i Ivana, poput Franje i Dominika, male Terezije iz Lisieuxa i Tereze iz Calcute, poput Ivana Pavla koji

²⁶ Priča se kako je namjernik došao u neki naš gradić i upitao: »Gdje je ovdje crkva?« Nekolicina mu nije znala reći, a onda naiđe na mještanina koji će mu: »Ma nisam ti baš siguran, ali sam čuo da je tu gore otvori jedan privatnik!«

se ne ustručava tebe i tvoju ljubav predstaviti kao ključ ulaska u treće tisućljeće. Samo, jesu li to bajke?²⁷

Upravo nam tvoji maleni, Isuse, pokazuju da tvoja zanimljivost, suvremenost i potrebitost u sadašnjem času, nije tek u poruci o tebi. Tko tvoju aktualnost tako interpretira, tko tako tumači apostolsko pismo »Tertio millennio adveniente«, taj – kršćanski gledano – nije do kraja razumio bit. Tvoja aktualnost je aktualnost susreta. Aktualnost mogućeg, ostvarenog i svakom čovjeku ponuđenog spasenjskog susreta s Bogom. S tobom koji jesi isti, »jučer, danas i uvijek«.

Ovih godina, nalazeći se možda na prekretnici opće povijesti koja se lomi između bogatog sjevera što ulazi u novo komunikacijsko doba, i propadanja temeljito opljačkanog i iscrpljenog juga u bijedu, siromaštvo, neznanje i nasilje, u trenutku kad se i naša domovina nalazi pred odlukom hoće li prijeći u sferu dominacije velikih grabljivaca ili se opredijeliti za visoku cijenu »života dostojnog čovjeka«, ne bi li navještaj i svjedočenje tvoje aktualnosti, Isuse, morao biti krik zaliven suzama?

Za onoga tko te je upoznao i u betlehemskej špilji i na Golgoti, tko te je prepoznao u slavi i tko je u zalog primio snagu tvojega Duha, govoriti o tvojoj aktualnosti sada i ovdje, znači navještati susret čovjeka i Boga. Sada i ovdje. Realno, koliko je realan život. Duboko, koliko je duboka tajna smrti. Životno, koliko je životna ljubav. Jer ako je ista realno, duboko i životno, to je ljubav. Ljubav kojom si nas obdario, kojom nas vodiš i u koju nas pozivaš. Ljubav koja je razlive-

²⁷ Usp. G. O'COLLINS, »A na kraju ljubav«, *Crkva u svijetu* 28 (1993) 4, str. 371–384. Kao komentar evo jedna priča. Mali Stanko iz jednog splitskog nebodera piše ovako: »S mog se balkona vidi crkva. Ona prije nije bila tu ... Onda su došli neki ljudi i napravili su tu crkvu. Sada svaki dan neki ljudi idu u tu crkvu i tamo nešto rade. A ja sam mislio da su je već završili. Kad sam pitao Ivicu što toliko rade unutra, on je rekao da ti ljudi sada ne prave crkvu, nego idu u nju da se mole. Ja ne znam što je to i kako se moli. Meni to nitko nije rekao. Prije dva dana sam stajao na balkonu i vidio kako neki ljudi donose neko veliko stablo pred crkvu i unose ga unutra. Tada mi ništa nije bilo jasno. Pitao sam Ivicu i on mi je rekao da je to zato jer će se roditi mali Isus pa će to stablo okititi i onda se to zove Božić. Kako Ivica zna da će se netko roditi i još mu i ime zna? Kaže da mu je to rekla mama, a pričali su o tome i na vjeronauku. Vjeronauk – što je sad to? Ovaj Ivica stvarno puno zna. Još mi je rekao da će sutra i kod njega doma kititi drveće i da će se i kod njega roditi Isus. Kako se to netko može roditi na dva mjesta? Onda sam pitao mamu zašto mi nije rekla da će Ivica imati malu bebu i da će se zvati Isus. I kako to da će Isus onda doći i kod Maje, pa onda i kod Marije i Sanje i kod one male s kikicama? I hoće li doći i u naš stan? Mama mi je rekla da opet lupetam gluposti i da ona nema vremena sada pričati. Tata ništa nije rekao jer ga nisam ni vidio. Opet je otišao na put. Moja mlađa sestra isto ništa ne zna. Kad sam joj ovo pričao, samo me je gledala. Poslije je rekla da u njezinoj knjizi u kojoj su bajke, ove bajke nema.« (»Zašto i kod nas nije Božić«, *Svitanje. List zupe sv. Pavla apostola*, Split, 5 (1996) 11, str. 15).

na u srcima našim po Duhu Svetom koji nam je dan, i koji će nas dovesti u zajedništvo s tobom i Ocem.

Da bi ispunila svoje poslanje Crkva mora nadvladati mnoge napasti. Jedna od njih je da se zadovolji pukim prenošenjem etičkih normi ostavljajući po strani novost vjere, a druga je da tvoju aktualnost posve prebaci na razinu nadiskustva začinjelog čudesima, viđenjima i novim objavama, koje je dano samo odabranih, skanjajući se da »zaprlja ruke« ovozemnim glibom.

Tvoja aktualnost, Isuse, aktualnost je Boga ljubavi koji dobroano iskače iz naših filozofskih razglabanja; aktualnost je to »događanja jednostavno nemogućega« – nemogućega Božjeg postajanja čovjekom; nemogućega navještaja blaženstava; nemogućega spasenja križem; nemogućega života usprkos smrti! Aktualnost je to »otajstva susreta i zajedništva«, aktualnost otajstva ljubavi. Tvoj učenik Pavao u Prvom pismu Korinćanima napisao rečenicu, koju s radošću potpisujem i kojom završavam: »Ništa nas ne može rastaviti od ljubavi Božje u Kristu Isusu Gospodinu našem« kojemu neka je svaka hvala, slava i čast, sada i vazda i po sve vijeke vjekova. Amen.

Zusammenfassung

AKTUALITÄT JESU CHRISTI

Im Mittelpunkt ist die Frage der »Aktualität Jesu« auf dem gesellschaftlichen und theologischen Gebiet. Es ist unverkennbar, daß das Interesse nach religiösem erwacht, allgemein in der Welt, besonders aber in unserer Gesellschaft. Dieses bekräftigt auch die Anwesenheit der religiösen Thematik in der Massmedien, wie auch im »Internet«. Dieses Interesse ist zweifach. Einerseits begegnen wir dem Interesse nach der religiösen Botschaft, andererseits wird die Suche nach der spirituellen Erfahrung sichtbar. So ist auch das Interesse nach Jesus eine von Äusserungsformen der Suche nach Sinn und Erlösung. Die Antwort auf dieses Interesse kommt allein von Jesus, da er ja seine dauerhafte Anwesenheit in Worten, in der Gemeinschaft der Gläubigen, in der Sakramenten und in den Armen versprochen hat. Die Mission der Kirche ist nicht nur die Verkündung der Botschaft Jesu, sondern sie ist die »Vergegenwärtigung« Jesus in die heutige Welt, was nur durch die aktualisierende Liebe verwirklicht wird. Die Gegenwärtigkeit (Aktualität) Jesus Christus ist die Gegenwärtigkeit der anwesenden und tatkräftigen Liebe Gottes.

Schlüsselworte: Jesus Christus, Aktualität, Heil, Gegenwart.